

der Import = die Einfuhr – імпорт;
 damage = der Schaden – шкода, збитки; пошкодження;
 das Budget = der Haushalt = 1) бюджет, кошторис; 2) бюджетні кошти;

До напівкальок відносяться витворені у момент перекладу слова або словосполучення шляхом елімінації або додавання якого – небудь елемента. У Вайнрайх класифікує їх як *loan-rendition*, у німецькомовній літературі – *Lehnübertragungen*. До напівкальок належать:

– *shopping-centre* – *das Einkaufszentrum* – *торгівельний центр*;
 – *terms of payment* – *die Zahlungsbedingungen* – *умови виплати*;
 – *der Full-time job* – *die Ganztagsarbeit* – *робота на повний робочий день*;
 – *small business* – *das Kleinbusiness* – *малий бізнес та інші*.

Поява часткових запозичень у німецькій мові з погляду заповнення прогалин не вмотивована. Маються на увазі прогалини у структурі мовних засобів відображення дійсності. В цьому випадку прогалин просто не існує. Такі запозичення входять в німецьку мову як синоніми до вже існуючих у ній. економічній лексиці. Окрему групу становлять назви-екзотизми, нехарактерні для народу – носія національної мови. Наприклад, *join-stock company* – *die Kapitalgesellschaft* – акціонерне товариство;

der Tramp – *робітник, подорожуючий по країні в пошуках роботи (США)*
der Broker – *брокер, маклер; Deutsche Telecom* – *Дойче Телеком der Clerk* – *клерк*;

Для одного й того ж самого фрагменту реальності, що має нелінійну структуру, в процесі синтезу висловлення відбувається «лінеаризація у мовленнєвій послідовності», упорядкована в часі [4, с. 217]. Використовуючи різні мовні засоби і «комунікативні упакування» [7, с. 37] для вираження одного й того самого змісту, отримуємо варіативний опис певної позамовної ситуації та, як наслідок, і альтернативну інтерпретацію. За словами С. Карцевського, «реальне є безкінечним, і в кожній даній ситуації ми тримуємо тільки деякі елементи, відкидаючи решту, як те, що не має значення з погляду наших інтересів» [6, с. 86].

На сьогоднішній день найбільш дослідженими є засоби варіативної інтерпретації дійсності лексичного рівня. В межах аналізу німецького політичного дискурсу особлива увага приділялася значущому варіюванню, зокрема стилістично-забарвленої лексики, а також термінів-ідеологем, що використовуються опозиційними політичними блоками або системами [1, с. 69]. Як бачимо, прагматичний аспект перекладу є невід'ємною складовою процесу перекладу та адаптації тексту оригіналу. На першому етапі перекладу перекладач виступає в ролі реципієнта і повинен чітко та досконало зрозуміти первісний текст. Наприклад: «*Die US-Regierung hat seit Herbst 2008 mehr als eine Billion Dollar investiert, um den Immobilienmarkt vor dem Crash zu bewahren. Ein Rückschlag am Häusermarkt wäre das Letzte, was die seit einigen Wochen wieder anziehende US-Konjunktur und die boomenden Börsen gebrauchen können*». – 3 осені 2008 р. правління США інвестувала більш ніж 1 більйон доларів, щоб захистити ринок нерухомості від краху. Невдача на ринку нерухомості була б останнім, що могло б знадобитися кон'юнктурі та біржам США, які протягом останніх тижнів швидко розвиваються.

Висновки: На сьогоднішній день найбільш дослідженими є засоби варіативної інтерпретації дійсності лексичного рівня. В межах аналізу німецького політичного дискурсу особлива увага приділялася значущому варіюванню, зокрема стилістично-забарвленої лексики, а також термінів-ідеологем, що використовуються опозиційними політичними блоками або системами.

Література:

1. Беляева Т. М. Нестандартная лексика английского языка / Татьяна Михайловна Беляева. – М. : Высшая школа, 1995. – 160 с.
2. Берков В. П. Современные германские языки / Валерий Павлович Берков. – М. : ООО «Издательство Астрель», 2001. – 336 с.
3. Боярская Е. Л. Когнитивные основы формирования новых значений полисемантических существительных современного английского языка: автореф. дис. ... на соискание ученой степени канд. филол. Наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Елена Леонидовна Боярская. – М., 1999. – 23 с.
4. Васильев Л. М. Речевой смысл предложения как результат взаимодействия языкового и неязыкового знания / Л. М. Васильев // Предложение и текст: семантика, прагматика, синтаксис / отв. ред. В. В. Богданов. – Л., 1998. – С. 5–10.
5. Георги Г. Классификация методов целей перевода / Г. Георги. – М., 1998. – 178 с.
6. Дейк Т. А. ван. Стратегии понимания связного текста / Т. А. ван Дейк // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII: Когнитивные аспекты языка / Т. А. ван Дейк, В. Кинч. – М. : Прогресс, 1992. – С. 153–211.
7. Остин Дж. Л. Слово как действие. Новое в зарубежной лингвистике / Дж. Л. Остин. – М., 1996. – Вып. 17. – С. 22–129.
8. Burkhard, Armin. Zwischen Monolog und Dialog: Zur Theorie, Typologie und Geschichte des Zwischenrufs im deutschen Parlamentarismus / Armin Burkhard. – Tübingen : Neimeier, 2004. – VIII, 668 S.
9. Klein, I. Die Werke der Sprache: Für ein neues Verhältnis zwischen Literaturwissenschaft und Linguistik. Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik, 15., – S. 6–36.

УДК 81'255.4

О. І. Орехова,

Херсонський державний університет, м. Херсон

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ МОТИВУ ЯК ЖАНРОФОРМУВАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ КІНОТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ АНГЛОМОВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ КІНОТРИЛЕРІВ)

У статті пропонується обґрунтування релевантності здійснення перекладознавчого аналізу психологічного кінотрилера крізь призму поняття кінематографічного мотиву; висвітлюються сучасні теорії та базові положення мотивіки, розроблені вченими-літературознавцями та фольклористами у ХХ ст. Аналіз практичного матеріалу доводить, що мотив гри постає одним з фундаментальних мотивів кінотексту піджанру психологічний трилер. Мотив гри істотно впливає на формування саспенсу та розкриття образів персонажів, а адекватне відтворення його вербальної реалізації у перекладі входить до магістральних завдань перекладача.

Ключові слова: кінотекст, жанр, мотив, переклад.

MOTIF AS A FORMING UNIT OF A FILM'S GENRE: TRANSLATIONAL PERSPECTIVE (BASED ON UKRAINIAN TRANSLATIONS OF ENGLISH PSYCHOLOGICAL THRILLER FILMS' SCRIPTS)

The article aims at proving the relevance of using the term 'motif', related to the field of film studies, within the translational analysis of psychological thriller film text; it highlights modern and classical scientific approaches to motif studies, developed in XX century by prominent Soviet and modern Russian scholars in the field of folklore and literature studies. Grounding on these approaches, the paper reveals that each genre is characterised by its typical motifs, that may be verbally expressed in all the contexts of a film text: characters, time and space, plot and composition, lexical context etc. The practical part of the article sheds light on the genre-forming function of «motif of game» within the psychological thriller film text, which has a significant influence on suspense and characters' portraits, which is essential to keep to while translating film texts of this sub-genre.

Key words: film text, genre, motif, translation.

ПЕРЕВОДОВЕДЧЕСКИЙ ПОДХОД К АНАЛИЗУ МОТИВА КАК ЖАНРОФОРМИРУЮЩЕЙ ЕДИНИЦЫ КИНОТЕКСТА (НА МАТЕРИАЛЕ УКРАИНСКИХ ПЕРЕВОДОВ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ КИНОТРИЛЛЕРОВ)

В статье обосновывается релевантность использования понятия кинематографического мотива в ходе переводоведческого анализа психологического кинотриллера; освещаются современные теории и базовые положения мотивики, разработанные в XX в. учеными-литературоведами и фольклористами. Анализ практического материала демонстрирует, что мотив игры является одним из фундаментальных мотивов кинотекста поджанра психологический триллер. Мотив игры оказывает значительное влияние на формирование саспенса и раскрытие образов персонажей, а адекватное воссоздание его вербальной реализации входит в комплекс принципиальных заданий переводчика психологического кинотриллера.

Ключевые слова: кинотекст, жанр, мотив, перевод.

Перекладознавчий аналіз англomовних психологічних кінотрилерів (далі – ПКТ) з метою виявлення жанрово-специфічних рис і релевантних стратегій їх відтворення українською мовою передбачає розуміння кінотексту як складної лінгвoseміотичної конструкції, яка складається з трьох компонентів – вербального, візуального й аудіального. Цей метод аналізу також пов'язаний з потрактуванням кінофільму як об'єкту мистецтва та спорадичної необхідності у залученні кінознавчої термінології. До методу трансдисциплінарної екстраполяції неодноразово закликали дослідники аудіовізуального перекладу (Х. Діаз-Сінтас, П. Сабальбеаско, Ф. Шоме), наголосуючи на тому, що саме він допоможе якнайповніше розкрити характеристики такої комплексної одиниці аналізу як кінотекст.

У цій розвідці ми пропонуємо розглянути доцільність застосування у перекладознавчому аналізі ПКТ поняття кінематографічного **мотиву**, яке широко використовується у сучасному вітчизняному та зарубіжному кінознавстві й кінокритиці, а також у літературознавстві, проте до сьогодні залишається на периферії інтересів дослідників і перекладачів-практиків кіноіндустрії. **Актуальність** дослідження полягає в нагальній необхідності розширення методологічного інструментарію у вивченні кінотексту з урахуванням його міждисциплінарного статусу.

Незважаючи на те що термін «мотив» фігурує переважно в розвідках кінокритиків і кінознавців, теоретичне осмислення й обґрунтування він отримав у XX столітті на ниві фольклористики та літературознавства в напрацюваннях таких науковців, як М.М. Бахтін, А.І. Белецький, А.Л. Бем, К. Бремон, А.Н. Веселовський, В.В. Віноградов, А. Дандес, Л. Долежел, А. Греймас, В. Кайзер, Ж. Курте, І.С. Мандельштам, В.Я. Пропп, А.П. Скафтимов, С. Томпсон, Б.В. Шкловський і Б.І. Ярхо. Серед сучасних науковців проблему мотивики на матеріалі художніх текстів вивчають Р. Грюбель, І. Елстейн, А. Ліпскер, І.В. Сілант'єв та ін.

Мета цієї статті полягає в обґрунтуванні релевантності здійснення перекладознавчого аналізу ПКТ крізь призму поняття мотиву. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: висвітлити базові положення сучасних теорій мотивики; аргументувати доцільність залучення поняття мотиву в ході перекладознавчого аналізу кінотексту; проаналізувати відтворення засобів реалізації мотиву гри на матеріалі українських перекладів сучасних англomовних ПКТ.

На початку 2000-х рр. увага дослідників мотивики була спрямована на підведення підсумків наукової роботи попередників у цій царині та виявлення релевантної методології дослідження мотиву. Так, російський учений І.В. Сілант'єв [У ПКТ *Phone Booth* (Телефонна будка) посеред білого дня PR-менеджер Стю відповідає на дзвінок, що лунає з вуличної телефонної будки на одній з центральних вулиць великого міста. Несподівано для себе він стає заручником харизматичного анонімного злодія-маніпулятора, який використовує телефонний шантаж з метою вилучення невдахи у свою підступну гру. У цьому кінотексті образ антагоніста демонструє як ознаки комунікативної поведінки психопата, так і «Інакшого» – дитя, що виражається у його тяжінні до дитячих вигуків на кшталт «*Yoo-hoo! Yoo-hoo!*» чи «*Pee-ka-boo!*» з іронічною інтонацією задля знущання над своїм опонентом, коли той припускається помилки. Злодій всю ситуацію утримання Стю в заручниках сприймає як свою розвагу, гру, актуалізуючи мотив гри такими репліками:

Come on, Stu! Don't you get the game yet?

Стю, ти досі не втвораєш?

У ПТ відбулася елімінація лексеми *the game*, яка слугує маркером-актуалізатором мотиву гри, що на рівні всього кінотексту в цілому позбавляє образ антагоніста його характерних рис. Варто відмітити, що сприйняття реципієнтом антагоніста як такого, що «грається» зі своєю жертвою, сприяє формуванню саспенсу, адже гра – це креативність, непередбачуваність, азарт, емоції, а тому такий «гравець» здатний на шокуючі та несподівані вчинки. Нехтування маркерами актуалізації мотиву гри на рівні персонажного контексту вважаємо некоректним при перекладі ПКТ.

У досліджуваному кінотексті зустрічаємо наступний приклад неадекватного відтворення лексичного маркера мотиву гри при перекладі іронічної репліки антагоніста:

Very good, Stuart. See, now you are having fun.

Можеш, якщо хочеш.

На перший погляд повна заміна висловлювання при перекладі зберігає семантику репліки, проте адекватності перекладу відповідатиме не лише відтворення семантичного навантаження, але і збереження прагматики, що полягає у формуванні негативного вербального образу антагоніста, який сприймає жакхливий процес знущання над своєю жертвою як гру, та ще й вимагає від свого заручника не лише дотримуватися правил цієї гри, а ще й веселитися разом з ним. Неуважність перекладача до лексичних маркерів мотиву гри у ВТ призвела до втрати важливої особистісної характеристики образу антагоніста, що істотно вплинуло на редукцію саспенсу у ПТ – основної жанрової характеристики ПКТ.

Частково адекватний переклад віршованого послання у листівці серійного вбивці журналістам місцевої газети з приводу святкування Хелловіну спостерігаємо в українському перекладі ПКТ *Zodiac* (Зодіак):

*I feel it in my bones:
You ache to know my name,
And so I'll clue you in,
But then, why spoil the game?*

*Ви хочете мене спіймати.
Я можу вам підказку дати,
Але так буде нецікаво грати.
Щасливого вам свята!*

Лексемі *game*, яка у ВТ слугує маркером мотиву гри, у ПТ прагматично відповідає лексема *grати*, а сталому вислову *clue in* відповідає лексема *підказка*, що дозволяє відтворити інтенцію антагоніста – надати підказку жертвам свого підступного плану, щоб ті зробили наступний крок у його жорстокої та заплутаній гри. Єдина перекладацька похибка в цьому випадку – втрата у ПТ лексики моральної тематики, яка властива ПКТ: *bones, ache*, яка цілком елімінована у ПТ. У цьому випадку можна було б і не помітити недоліку, якби на візуальному рівні кінотексту паралельно з озвучуванням віршованого тексту не демонструвалася власне листівка. На ній зображений скелет (один з символів Хеловіну), що дригає картонними кістками, а ця інформація, у свою чергу, корелює з лексемою *bones* і викликає пряму асоціацію з Днем усіх святих. У ПТ, на жаль, цей зв'язок повністю втрачено.

Назва роману «*The most dangerous game*», яка у ПКТ *Zodiac* (Зодіак) стає однією з вагомих підказок для розкриття особи анонімого злочинця, у ПТ перекладена у такий спосіб: «*Найнебезпечніша дичина*». У фільмі розкривається тема роману – лютий граф у середньовічному маєтку розважається полюванням на людей. Лексичну заміну відповідника лексеми *game – gra* на лексему *дичина* у ПТ можна пояснити її семантичною близькістю з поняттям полювання, проте акцент у ВТ зроблено саме на тому, що вияв надзвичайної жорстокості представлений у формі гри так само, як антагоніст на прізвисько Зодіак, натхненний подіями роману, «грає» зі своїми жертвами. У цьому випадку ми знову констатуємо неадекватне відтворення лексичної реалізації мотиву гри, що призводить до неповного розкриття образу антагоніста у ПТ.

У результаті дослідження ми дійшли висновку, що поняття мотиву можна використовувати в ході перекладознавчого аналізу психологічного кінотрилера з метою виявлення його жанрової специфіки, проблем її відтворення мовою перекладу та пошуку шляхів їх подолання. Аналіз теоретичних джерел показав, що мотив реалізується в усіх контекстах кінотексту та характеризується повторюваністю в кінотекстах у межах жанру. Одним з фундаментальних мотивів кінотексту піджанру ПКТ постає мотив гри, який істотно впливає на формування саспенсу та розкриття образів персонажів, а адекватне відтворення вербальної реалізації мотиву гри при перекладі входить до магістральних завдань перекладача ПКТ.

До **перспектив подальшого дослідження** належить детальне вивчення специфіки відтворення реалізації інших жанроформувальних мотивів ПКТ (мотив трансформації, мотив загадки, мотив протистояння та ін.) при перекладі кінотексту з англійської мови на українську.

Література:

1. Бем А. К уяснению историко-литературных понятий / А. Бем // Известия Отделения русского языка и словесности Российской Академии наук. – 1918. – Т. 23. – Кн. 1. – С. 225–245.
  2. Веселовский А. Историческая поэтика / А. Веселовский : [вступ. ст. И. К. Горского ; сост., коммент. В. В. Мочаловой]. – М. : Высшая школа, 1989. – 406 с.
  3. Ветловская В. Е. Анализ эпического произведения. Проблемы поэтики // В. Е. Ветловская. – СПб. : Наука, 2002. – 214 с.
  4. Краснов Г. В. Сюжет, сюжетная ситуация // Г. В. Краснов. Литературоведческие термины (материалы к словарю). – Коломна, 1997. – С. 47–49.
  5. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки / В. Я. Пропп. ; научная редакция, текстологический комментарий И. В. Пешкова. – М. : Изд-во «Лабиринт», 2002. – 336 с.
  6. Силантьев И. В. Поэтика мотива / И. В. Силантьев ; отв. ред. Е. К. Ромодановская. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 296 с.
  7. Томашевский Б. Теория литературы. Поэтика : Учебное пособие / Б. Томашевский [вступ. статья Н.Д. Тмарченко ; комм. С. Н. Бройтмана при участии Н. Д. Тмарченко]. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 334 с.
  8. Фрейденберг О. М. Поэтика сюжета и жанра / Подгот. текста. и общ. ред. Н. В. Брагинской. – М., 1997. – 445 с.
- Злодеи-психопаты: типология и мотивы [Електронне джерело]. Режим доступу: http://www.cinemotionlab.com/stati/Zloidei-psihopati_tipologiya_i_motivi/

УДК 81'25: 811.111

Ю. М. Плетенецька,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ПЕРЕКЛАД ЖАРГОНІЗМІВ, СЛЕНГУ, ВУЛЬГАРИЗМІВ ТА РІЗНОВИДІВ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛЕКТУ В ТВОРІ ДЖ. СЕЛІНДЖЕРА «НАД ПІРВІОЮ В ЖИТІ»

У статті проаналізовано засоби репрезентації нестандартної лексики на матеріалі художнього твору, а також способи та адекватність її відтворення в українському та російському перекладах.

Ключові слова: жаргонізми, сленг, вульгаризми, соціолект, безеквівалентна лексика, адекватний переклад.

TRANSLATION OF JARGONS, SLANGS, VULGARISMS AND VARIATIONS OF SOCIOLECT IN THE NOVEL OF J.D. SALINGER «THE CATCHER IN THE RYE»

The article analyses means of representation of nonstandard vocabulary taken from the novel of J.D. Salinger «The catcher in the Rye». It specifies the reason for the use of slangs, vulgarisms, jargons and social dialects by the main character Holden Caulfield. It illustrates transformations, which take place during its rendering to achieve adequate translation. While translating the above-mentioned nonstandard vocabulary such means as colloquialisms, vernacular language, archaisms, dialectisms, and noise imitation were used. The article also proposes comparative analysis of Ukrainian and Russian translations of the novel disclosing strength and shortcomings of each of them. It gives conclusions that considering the complexity of the described phenomenon rendering in terms of stylistics every translator is advised to use his/her own translating techniques and methods to preserve certain personality features and language peculiarities of characters of the novel and to stick to the original.

ПЕРЕВОД ЖАРГОНІЗМОВ, СЛЕНГА, ВУЛЬГАРИЗМОВ И РАЗНОВИДНОСТЕЙ СОЦИАЛЬНОГО ДИАЛЕКТА В РОМАНЕ ДЖ. СЕЛИНДЖЕРА «НАД ПРОПАСТЬЮ ВО РЖИ»

В статье проанализированы средства репрезентации нестандартной лексики на материале художественного произведения, а также способы и адекватность ее воспроизведения в украинском и русском переводах.

Ключевые слова: жаргонизмы, сленг, вульгаризмы, социолект, безэквивалентная лексика, адекватный перевод.